

Myrforsøksstasjonen på Mære

80 år

*Av Rolf Celius, Kvithamar forskingsstasjon,
avdeling Mære*

Det norske myrselskap, som var stiftet i 1902, opprettet sin forsøksstasjon på Mæresmyra i 1907.

I 1976 ble det norske myrselskap og selskapet Ny Jord enige om å slutte seg sammen til ett selskap under navnet Det norske jord- og myrselskap. Det nystiftete selskapet vedtok fra samme år å leie ut forsøksstasjonen til staten som samtidig også overtok de faste stillinger ved stasjonen. Driften ble nå underlagt Statens forskningsstasjoner i landbruk. Stasjonens benevnelse er i dag Kvithamar forskingsstasjon, avdeling Mære.

Med startår i 1907 er avdelingen på Mære den eiendommen som har vært lengst i drift innen virkefeltet til Statens forskningsstasjoner i landbruk.

Bygningene ved myrforsøksstasjonen 1920.

Opptakt og start

Det var sivilagronom Ole Glærum som fikk oppgaven å starte forsøksstasjonen på Mæresmyra høsten 1907, og han var selv en mektig drivkraft til at en slik beslutning ble tatt.

Det norske myrselskap hadde våren 1907 ansatt Glærum i en nyopprettet stilling som konsulent med myr dyrking som spesielt arbeidsfelt. Men på dette tidspunkt forelå ingen konkret plan eller beslutning om forsøksstasjon.

I sin stilling skulle Glærum overta ledelsen av en forsøksvirksomhet som selskapet allerede i noen år, ved midlertidige ordninger, hadde hatt i gang på små felter over store deler av landet. Forøvrig skulle han virke som planlegger og rådgiver for nydyrkingstiltak og ellers spre kunnskap om nydyrking generelt ved skrifter, reiser og foredrag.

Faglig sto Glærum sterkt rustet til oppgavene. Etter sin eksamen ved Norges landbrukshøgskole, hadde han også studert ved tekniske høgskoler i Bonn og i Zürich og forøvrig arbeidet som stipendiat ved landbrukshøgskolen i Ås. For å kvalifisere seg til den nye konsulentstillingen, hadde han i 1906 mottatt stipend fra Det norske myrselskap og gjennomført en lengre studiereise til myrforsøksstasjoner i Sverige, Danmark, Tyskland og Østerrike.

Glærum var overbevist om at konsulentvirksomheten i lengden bare kunne forsvares hvis det også i vårt land ble opprettet en fast forsøksstasjon i myr dyrking hvor det kunne utføres mer omfattende og grundige forsøk og dessuten høstes praktiske erfaringer, men behovet for en forsøksstasjon ble på den tiden ulikt bedømt i fagkretser.

Debatt om saken vakte oppmerksomhet, slik at myrselskapet fikk tilbud fra privat hold om plass til forsøksstasjon på

gode vilkår, særlig fra Skien, men også fra Romerike. Men på dette tidspunkt trådte også trøndere fram i terrenget.

Alb. Eggen som da var amtsagronom i Nord-Trøndelag, og seinere ble fylkeslandbrukssjef, arbeidet sterkt for at en forsøksstasjon ble lagt til Mæresmyra. Størstedelen var da udyrket, bortsett fra arealer som landbruksskolen hadde tatt i bruk. Glærum ble invitert til en befaring. Den fant sted på forsommeren. Glærum fant området velegnet. Den 12. juni holdt han forøvrig et foredrag for amtstinget i Nord-Trøndelag om myr dyrking og behovet for en fast forsøksstasjon.

Den 12. juni 1907 ble det også avholdt et møte i Nordre Trondhjems amts landhusholdningsselskap. Her ble det vedtatt å yte en årlig økonomisk støtte på kr. 400 til en forsøksstasjon på Mæresmyra under forutsetning av at Det norske myrselskap ville påta seg oppstarting og drift. Samtidig ble det sendt en henstilling til Mære landbruksskole om å bistå med arealer til en forsøksstasjon. Johs. Okkenhaug var formann i landhusholdningsselskapet og dessuten bestyrer av landbruksskolen. Det skulle vise seg at henstillingen om å bistå med arealer ble velvillig etterkommet.

Selv om myrselskapet nå sto overfor et velvillig tilbud fra Nord-Trøndelag, var enkelte styremedlemmer noe betenkt. Det skulle jo ennå betydelige ressurser til før en forsøksstasjon var oppbygget. Men forhandlingene førte likevel til en beslutning om å gå i gang. Den 16. september 1907 ble det undertegnet en kontrakt med Mære landbruksskole om gratis leie av 50 dekar udyrket myr i minst 15 år og dertil, inntil videre, 10 dekar dyrket myrjord.

Sammen med sin kone flyttet nå Glærum til Mære. Dette var i slutten av

september. Ut over høsten fikk han satt i gang grøfting og oppdyrking på landbruksskolens grunn omtrent midt ute på myrflata. I 1908 ble det høstet avlinger fra forsøksfelter på nydyrket myr. Ett av forsøksfeltene fikk særlig omtale i den første årsmeldingen. Det gjaldt et grøfteavstandsforøk med omfattende grunnvassmålinger. Feltet skulle fortsette i mange år og var anlagt etter forbilde av liknende forsøk ved myrforsøksstasjonen Bernau i Bayern. I tillegg til rapport om forsøkene ved selve forsøksstasjonen, ga Glærum også resultater fra 26 lokale forsøk av ulik art og spredt fra Troms i nord til Østfold i sør.

Fra nå av ble det hvert år utført nydyrking og utvidelse av arealene til forsøk ved stasjonen. En mindre låvebygning ble reist i 1909.

Glærum har selv fortalt at av selveide midler hadde forsøksstasjonen en øks, en trillebår og to jernspader da dyrkingen startet. Når han kom så godt i gang, skyldes det nok stor dyktighet og utholdenhet fra hans side. Men selv har han framhevet den store velviljen han ble møtt med på Mære landbruksskole, ikke minst når det gjaldt lån av hester og redskaper. Men av og til hendte det at dette klikket, og det forekom at Glærum måtte kaste seg på sykkelen klokken halv fem om morgenen for å spørre om hestelån fra andre gårdsbruk.

Glærum hadde en god medhjelper i Anton Buan som under svært enkle forhold var med fra de første spadestikk og seinere fortsatte som arbeidsformann ved stasjonen i mange år, helt til 1948.

Ekspansjonstid

Glærum sluttet i 1910. Han var seinere forsøksleder ved to av Statens forsøksgårder, først på Voll ved Trondheim, seinere på Møystad ved Hamar.

Etterfølgeren var Jon Lende-Njaa som hadde 11 særdeles virksomme år ved stasjonen før han ble professor ved Norges landbrukshøgskole. Arealene som landbruksskolen leide ut, ble etter hvert for små. Utvidelse av dyrkingsarealet skjedde nå ved at stasjonen fikk leie areal på tilgrensende myr som var i statens eie. Her var det i flere år i gang et kanaliseringsarbeid som fengselsvesenet foresto med innsatte som arbeidskraft.

I 1920 var forsøksstasjonens dyrkede areal kommet opp i 245 dekar. Leieavtalen med landbruksskolen var da forlenget til 1930. I den ekspansive perioden 1910–1920 økte antall forsøksfelter ved stasjonen fra knapt 20 til over 90. Dertil kom stasjonsstyrerens ledelse av lokale forsøksfelter som var spredt over nesten hele landet. Dette skjedde ved hjelp av kontakt med interesserte personer som kunne påta seg den stedlige gjennomføring. Antallet av slike felter varierte stort sett mellom 40 og 80 i ulike år.

Byggevirksomheten var også stor. Den lille låven som var reist på landbruksskolens grunn, ble revet. En ny, og betydelig større driftsbygning ble oppført på areal som da var leid fra staten og som nå er stasjonens tun. Videre ble det i perioden bygd to våningshus og ett stabbur. Lende-Njaa avsluttet sin byggeperiode ved å føre opp en bestyrerbolig i åssiden øst for myra. I bygningen var det også en fløy for kontorer.

Lende-Njaa fikk også tid til å skrive mange fyldige forsøksmeldinger i tillegg til kortere fagartikler og foredrag. Gjennom studiereiser, korrespondanse og litteraturutveksling hadde han en bred internasjonal kontaktflate innen sitt fagområde.

Konsolidering

Fra 1921 kom stasjonen under forsøksleder Hans Hagerups ledelse. Han hadde vært assistent for Lende-Njaa og sto nå foran en tjeneste som skulle vise seg å bli meget lang, helt til 1962 da han sluttet ved oppnådd aldersgrense. I hans periode ble jorda som var leid av landbruksskolen levert tilbake, men tapet av disse arealer ble mer enn oppveid ved nydyrking på myr som ble leid av staten.

I 1953 fikk Det norske myrselskap kjøpe fra staten de arealer som inntil da var leid. Totalt var dette 370 dekar, derav ca. 270 dekar dyrket.

En markant og betydelig medarbeider ved forsøksstasjonen var myrkonsulent Aksel Hovd som var ansatt fra 1921 til han døde i 1956.

Både Hagerup og Hovd ble kjent for sin store innsikt i jord- og plantekultur på myrjord. Med de tallrike forsøksmeldinger og andre publikasjoner og foredrag gjennom en lang tjenestetid, er begge navnene sterkt knyttet til Mæresmyra.

Nyere tid

Med tida ble de første bygningene ved stasjonen alderspreget og lite tilpasset nyere driftsmåter og teknisk utstyr. Da Nils Vikeland tok til som forsøksleder i 1962, gikk han sterkt inn for en fornyelse og utvidelse av bygningsmassen. I 1966 kunne det derfor tas i bruk en ny institusjonsbygning med rommelige kontorer, et lite bibliotek og diverse arbeidsrom i første etasje og med familieleilighet og hybler i annen etasje. En driftsbygning med maskinhall og kaldluftstørke for korn ble reist i 1970. På årets siste dag i 1974 ble en redskapsbygning lagt i aske, men neste år var den erstattet med en ny og større bygning.

Arealet av dyrket jord ble utvidet i 1966 da forsøksleder Vikeland fikk grøftet og ryddet 24 dekar myr for å starte langsiktige undersøkelser av myrsynking. Men hans utvidelser av tunet med nybygg og grøntanlegg krevde også plass, slik at nettoøkningen av gården dyrkede areal ble, 11 dekar.

Myrforsøksstasjonen høsten 1987. Hovedbygningen fra 1966. Foto: R. Celius.

Myrforsøksstasjonen høsten 1987. Sist oppførte bygning er redskapshallen til høyre (1975). Foto: R. Celius.

Da Vikeland sluttet med pensjon i 1978, var arealet av dyrket jord i alt 281 dekar, og det er også dagens areal.

Høsten 1976 raste en veritabel storm over Trøndelag og gjorde mye materiell skade. På forsøksstasjonen ble driftsbygningen fra Lende-Njaa's tid totalskadd. Statens forskningsstasjoner som fra samme år overtok driften ved leie, har ikke funnet det påtrengende nødvendig å gjenreise bygningen, og har henvist avdelingen på Mære til å selge avlinger på rot eller leie ut areal som ikke nyttes til forsøksfelter.

Når det gjelder behov for bygninger, får det her bare kort også framheves at avdelingen på Mære sårt mangler gårdsverksted og hensiktsmessige, oppvar-

mede rom for «grovere» og «finere» forsøksarbeider innendørs. Godkjent romplan og tegninger for dette, samt spiserom og garderober for de ansatte, foreligger, men bevilgninger mangler (1987).

Dagens bemanning på Mæresmyra er for tiden en forsker, en arbeidsleder og en fagassistent. Dertil kommer sesonghjelp om sommeren.

For fagmiljøet ved forsøksavdelingen på Mære har det vært av stor betydning at Innherred forsøksring har hatt fast tilholdssted her siden 1968, og at Det norske jord- og myrselskaps distriktskonsulent for Trøndelag også har sitt kontor i hovedbygningen.

Sluttord

De første av *statens* forsøksgårder, utenfor landbrukshøgskolen, kom i gang i 1912. Det gjaldt Voll ved Trondheim, Møystad ved Hamar og Forus ved Stavanger. Seinere kom også flere. Av de

som er nevnt, var Møystad drevet av Hedmark fylke fra 1905 med statsstøtte. Start av forsøksstasjonen på Mæresmyra i 1907 var altså et pionerarbeid av Ole Glærum og Det norske myrselskap.

I det 81. driftsår (1988) er det stilt midler til rådighet for utvidelse av en driftsbygning. Her blir det lokaler beregnet spesielt for forsøksvirksomheten og til garderobes, dusj og wc.

Foto: R. Celius.